

una cum Deo et Patre, et sine fine imperium habens per infinita sæcula, amen. Item (credimus) Spiritum sanctum vere ex Deo secundum naturam et natura Deum, indivisum a Deo secundum sacras Scripturas; ita ut sit vere Pater, vere Filius, et vere Spiritus sanctus. Vetitumque est sub anathematis pœna quodlibet nomen a propria significatione transferre; ita ut Trinitas sit vere Trinitas in una deitate, in una potestate, in una essentia, et in una substantia. Nequaquam enim dividitur Filius neque Spiritus sanctus a paterna substantia, quæ implet cœlum et terram. Est igitur, uti supra dixi, Trinitas indivisa in una substantia: estque substantia unum, deitate unum, potestate unum, regno unum, glorificatione unum, imagine (1) unum, Spiritu unum; Spiritus namque non dividitur. Anathema igitur pronuntio in Sabellii et Arii dogma, necnon in antea proscriptas hæreses, ad sempiternum supplicium secundum Salvatoris vocem. Si igitur, frater Athanasi, in hac confessione, quæ sola et vera fides est in sancta catholica et apostolica Ecclesia, mecum consentis; coram iudice Deo et Christo, quæso, mihi rescribas, si perinde atque nos in vera fide sentias; ut confidenter et sine discrimine quæ rogas præstare possim. Illud etiam te non ignorare velim, dilecte, nimirum veritatis filios impatibilem deitatem confiteri, necnon Adventum Verbi et Dei in carne; qui perfectum hominem assumpsit sine peccato, natus ex Spiritu sancto et Maria virgine, secundum Evangelia, in Christo Jesu, amen.

Α πατρί, και ἀκαταπαύτως τὸ βασιλεῖον ἔχων εἰς τοὺς ἀτελευτάτους αἰῶνας, ἀμὴν· και τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ἀληθῶς ἐκ τοῦ θεοῦ κατὰ φύσιν τῆ φύσει θεόν, ἀμέριστον ἐκ θεοῦ κατὰ τὰς ἁγίας γραφάς. τοῦ εἶναι ἀληθῶς τὸν πατέρα, και τοῦ εἶναι ἀληθῶς τὸν υἱόν, και τοῦ εἶναι ἀληθῶς τὸ ἅγιον πνεῦμα. Ἐκαστον ὄνομα μὴ μεταβαλλόμενον ἐπὶ ἀναθέματι ἐκ τῆς οικείας ἐπονομασίας· τοῦ εἶναι τὴν τριάδα ἀληθῶς τριάδα ἐν μιᾷ θεότητι, και ἐν μιᾷ δυνάμει, και ἐν μιᾷ οὐσίᾳ, και ἐν μιᾷ ὑποστάσει· οὐ γὰρ μερίζεται ὁ υἱὸς ἐκ τῆς πατρικῆς ὑποστάσεως, οὐδὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τῆς πληρούσης τὸν οὐρανὸν και τὴν γῆν. ἔστιν οὖν, καθὼς προείπον, ἡ τριάς ἐν μιᾷ ὑποστάσει μὴ μερίζομένη, και τῆ οὐσία ἐν· και τῆ θεότητι ἐν· και τῆ δυνάμει ἐν· και τῆ βασιλείᾳ ἐν· και τῆ δοξολογίᾳ ἐν· και τῆ εἰκόνι ἐν· και τῷ πνεύματι ἐν· πνεῦμα γὰρ οὐ μερίζεται. ἀνάθεμα οὖν λέγω Σαβελλίου τὸ δόγμα και Ἀρείου, και τὰς προαπηγορευμένας αἵρέσεις, εἰς αἰωνίαν κλάσιν, κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος φωνήν. ταύτη οὖν τῆ ὁμολογία, ἀδελφε Ἀθανάσιε, τί οὐσῆ μόνῃ και ἀληθῶς πιστεῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ και ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, εἰ ὁμοφρονεῖς μοι, ὡς ἐπὶ κρίσει θεοῦ και Χριστοῦ γράψον μοι, εἰ οὗτοι φρονεῖς καθά και ἡμεῖς, και τὰ Ἰσα ἐν τῇ ἀληθινῇ πιστεῖ ἵνα καὶ γὼ πεποισθῶς ὧ, ἀδιακρίτως περὶ ὧν ἀξιότις κελύειν μοι· και τοῦτο δὲ σε χρὴ εἶδέναι, ἀγαπητέ, ὅτι οἱ υἱοὶ τῆς ἀληθείας ἀπαθῆ τὴν θεότητα ὁμολογοῦσι, και τὴν ἔνσαρκον ἐπιδημίαν τοῦ λόγου και θεοῦ, ὅτι τέλειον ἄνθρωπον ἀνέλαβεν χωρὶς ἁμαρτίας, τὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, και Μαρίας τῆς παρθένου, κατὰ τὰ εὐαγγέλια, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἀμὴν.

RESCRIPTUM SANCTI PATRIS NOSTRI ATHANASII ARCHIEPISCOPI ALEXANDRINI AD LIBERIUM ROMÆ EPISCOPUM.

(Const. Append., p. 99.)

Quod perfectum hominem Deus Verbum assumpsit propter salutem nostram.

Unus Deus immortalis, qui nec videri nec tangi potest. Spiritus enim est Deus (Joan. IV, 24). Ipse nullo loco potest comprehendi, nec ullus est locus a quo absit. Hujus Verbum immortalis est sapientia, incorruptibilis, invisibilis, filius primogenitus, operum socius, principio carens, sub tactum non cadens, neque principium habens dierum, neque finem vitæ expectans. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil (Joan. I, 3). Ipse est qui hominem efformavit: ipse (2) qui rationem fabricandæ arcæ monstravit; ipse qui promissionem dedit Abraham; ipse qui descendit ut populum salvum faceret, qui Moysi legem dedit: hic est Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob, qui in Prophetis locutus est, qui vetus et novum Testamentum disposuit, qui in novissimis diebus carnem sumpsit ex Virgine mortalem, licet non esset ipse morta-

Εἰς Θεὸς ἀθάνατος, ἀόρατος, ἀψηλάφητος· πνεῦμα γὰρ ὁ θεός. οὗτος ἀχώριστος (forte, ἀχώρητος), μὴ ἔχων τόπον ὅπου οὐκ ἔστιν. ὁ ταύτου λόγος, ἀθάνατος σοφία, ἄφθαρτος, ἀόρατος, υἱὸς πρωτότοκος, συνεργός, ἄναρχος, ἀψηλάφητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν ἔχων, μήτε τέλος ζωῆς προσδοκῶν. διὰ τοῦτου ἐγένετο τὰ πάντα, και χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν. αὐτός ὁ πλάσας τὸν ἄνθρωπον· οὗτος ὁ τὴν κλωτῶν δεῖξας, πὼς ἵνα γένηται. οὗτος ὁ τὴν ἐπαγγελίαν δοὺς τῷ Ἀβραάμ. οὗτος ὁ καταβάς ἐπὶ τὸ σῶσαι τὸν λαόν, ὁ Μωσῆ τὸν νόμον δοὺς· οὗτος ὁ θεός Ἀβραάμ, και θεός Ἰσαάκ, και θεός Ἰακώβ. ὁ ἐν προφήταις λαλήσας, ὁ διαθέμενος τὴν παλαιὰν και τὴν καινὴν διαθήκην, ὁ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν σάρκα ἐκ παρθένου λαθὼν θνητὴν, οὐκ αὐτός ὢν θνητός· ἀσθενῆ, οὐκ αὐτός ἀσθενής· ὀφειλομένην θανάτῳ, οὐκ αὐτός ὀφειλόμενος· ἁμαρτῶν, οὐκ αὐτός ὁρατός. αὕτη ἐκφρασίθη, οὐκ αὐτός.

(1) Quia nimirum Deus hominem conditurus sit, Faciamus hominem ad imaginem (non ad imagines) et similitudinem nostram.

(2) Istud ex sententia dictum est veterum Patrum, qui satis magno consensu docuerunt, Filium ab exordio mundi sese variis modis spectabilem præbuisse. Eisdem secutus Leo, epist. 50, ad Pulcheriam scripsit: Potuerat quippe omnipotentia Filii Dei ad docen-

dos justificandosque homines apparere, quomodo et Patriarchis et Prophetis in specie carnis apparuit, cum luctamen iniit, aut sermonem conseruit, cum vel officia hospitalitatis non abnuat, etc. Nimirum Angelorum, qui Patriarchis et Prophetis visi sunt, nomine Filium Dei intelligendum esse censerunt. Et aliter quidem intelligentibus concilium Sirmiense anno 451 contra Photinum congregatum, can. 15, anathema dixit.

αὐτὴ ἐτάφη, οὐκ αὐτός. αὐτὴ πάντα τὰ ἀνθρώπινα πάθη ὡς ἄνθρωπος ὑπέμεινε, οὐκ αὐτός ἐκείνος δὲ δυνάμις θεοῦ, τοῦτέστι θεός, ὃ τὰ ἅλλα τοῦ ἄθου λύσας, καὶ τὸ κράτος τοῦ διαβόλου καταργήσας, ἀνέβη θέναι καὶ κατέβη ἐγχείρας ἐκεῖνο τὸ ταφῆν, προσήνεγκε τῷ πατρὶ, ἐλεύθερώσας οὐ ἐκρατεῖτο θανάτου. ἐν ταύτῃ τὸν πατέρα νοοῦμεν, ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῇ θεότητι, τῇ δυνάμει, τῇ οὐσίᾳ, τῇ ὑποστάσει, τῇ δόξῃ, τῷ ὀνόματι τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν ἐν τῷ πατρὶ. οὗτος ὁ μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν σάρκα Ἰησοῦς κληθεῖς, καθότι καὶ ἄνθρωπος· τοῦτέστιν ἀνέλαθεν ἄνθρωπον ἐν αὐτῷ, ἐν ᾧ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος οἰκεῖ σωματικῶς. τοῦτον ἔχομεν οὐ διακεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ ἁγίου πνεύματος. οὐδὲ τὸν πατέρα λέγοντες καταβεβηκέναι, καὶ ἐν ἀνθρώπῳ γενέσθαι· οὕτως εἰς θεὸς πατὴρ παντοκράτωρ παρ' ἡμῶν πιστεύεται, καὶ διὰ τοῦτο ἡ πίστις ἡμῶν ἐστὶν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα ταῦτα δὲ ἐξ ἐνόητος, μιᾶς δυνάμεως, μιᾶς ὑποστάσεως, μιᾶς οὐσίας, μιᾶς δοξολογίας, μιᾶς κυριότητος, μιᾶς βασιλείας, μιᾶς εἰκόνης. τῆς Τριάδος ὁμοούσιον δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο οὕτως καὶ σαρκῶς ἀνάστασιν πιστεύομεν, τοῦτέστι, τοῦ σώματος ἡμῶν κατὰ τὰς ἁγίας γραφάς, τοῦ φθαρτοῦ καὶ θνητοῦ αὐτοῦ μεταβαλλομένου εἰς ἀφθαρσίαν καὶ ἀθανασίαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ἀμήν.

tem; per quem omnia facta sunt. Ita et carnis resurrectionem credimus, hoc est, corporis nostri, secundum sacras Scripturas, commutato eo quod corruptibile et mortale erat, in incorruptibilitatem et immortalitatem per Deum. Amen.

EPISTOLA

LIBERII PAPÆ AD OMNES GENERALITER EPISCOPOS.

(Conc. t. II, col. 670.)

Ut nullus pro persecutionibus, dum durare potest, suam relinquat ecclesiam, nec quietem magis eligat, quam pro populo si commisso laborare intendat.

Domini sanctissimis et Deo amantissimis universis episcopis, Liberii episcopus, in Domino salutem.

Nihil est quod nos diu stare faciat (*leg. faciat*), nisi Dei gratia. Cæterum nequitia diaboli, contemptibile malum, plenum veneno mortifero sævit, qui sursum atque deorsum circuit, quærens quem devoret. Unde vigilare, et sobrii esse ad orationes (*I Petr. v, 8*), et Deo propinquare debemus, et fatuas, Domino auxiliante, hominum insidias, prout Dominus posse dederit, respicere, et Patres sequi, et non transgredi terminos Patrum (id est, ut non reliquamus nostras, dum in eis persistere aliquo modo valebimus, ecclesias, ut ad alias properemus), aut populos nobis commissos negligere, ut quietem (*for. quiescere*) amplius quam pro eis elaborare, pro quibus etiam animas po-

(1) Vocabulum *ille* (sicut *ego* et *tu*) proprie personam sonat. Personæ autem Verbi Dei non tantum quod propriæ illius naturæ, sed etiam quod naturæ ab ipso assumptæ congruit, tribuitur; adeoque accurata hic non est locutio, qua *ille* suspensus, passus ac sepultus negatur. Vere enim suspensus, passus ac sepultus creditur Filius Dei, scilicet secundum carnem. At epistola hujus scriptor vocabulo *ille*, non personam sed naturam dumtaxat Verbi intellexit.

lis; infirmam, licet non esset ipse infirmus, morti obnoxiam, licet non esset ipse morti obnoxius; visibilem, licet non esset ipse visibilis. Ipsa suspensa est, non autem (1) *ille*; ipsa sepulta, non *ille*; ipsa humanas omnes passiones ut homo sustinuit, non autem *ille*. Ille autem est virtus Dei, id est Deus, qui cum ea quæ in inferno insolubilia erant solvisset, imperiumque diaboli evertisset, adscendit eo unde descenderat; qui corpus suum e tumultu excitavit, et postquam liberasset a morte qua definebatur, Patri obtulit. In illo Patrem intelligimus; una enim et ipse res est deitate, virtute, essentia, substantia, gloria, Dei appellatione: et ipsum in Patre Filium agnoscimus. Hic est qui postquam assumpsisset carnem, Jesus appellatus est, quatenus erat homo; hoc est, assumpsit hominem in se ipso, in quo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Illum credimus nec a Patre nec a Spiritu sancto separatum; neque tamen dicimus Patrem descendisse, et in homine fuisse. Ita unus Deus Pater omnipotens a nobis creditur. Ideoque fides nostra est in unum Deum Patrem omnipotentem, et in Filium ejus Dominum nostrum Jesum Christum, et in Spiritum sanctum. Et vero (2) ex unitate, una virtute, una substantia, una essentia, una glorificatione, una dominatione, uno regno, una imagine, Trinitatis constare credimus consubstantialitatem.

C nere debemus, studeamus, ne reprobi in conspectu Dei inveniamur, sed fructuosos illi manipulos de commissis nobis gregibus, ipso adminiculante, præsentare valeamus: quamquam multi nos persequantur, et oves Christi dilacerare desiderent, qui quasi in vestibus ovium apparent, intus autem sunt lupi rapaces, quos ex fructibus cognoscimus: isti primo quidem videntur ex nobis esse, sed non sunt ex nobis: si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum. Quando vero suam evomuerint impietatem, dolium qui in eis est, erumpentes, et apprehendentes infirmiores, et eos qui ad eloquia divina sensus inexercitatos habent, secum eos contrahunt ad perditionem, subvertentes et injuriantes paternas doctrinas sicut et sacras Scripturas, ad perditionem suam, quos oportet præscienter cavere, ne malitia eorum quidam seducti, abscindantur a propria firmitate: *Excucunt enim linguas suas, juxta prophetæ vocem (Psal. cxxxix), sicut serpentes: venenum aspidum sub labiis eorum.* Nec nos pigeat per temporales cruciatus pro Christi nomine elaborare (*S. Martinus papa ep. ad S. Amandum*), sed emolumenta futuræ rema-

(2) Hoc est, non ex similitudine, ut volebant Homœusiani seu Semiariani, sed ex unitate: cui vocis dum proxima una in prius vulgatis conculatur atque conjungitur, subinde eum orationis integritate deficit et sensus. Hic repetitur quod in epistola superiori præmissum fuerit, una Trinitas substantia unum, deitate unum, potestate unum, regno unum, glorificatione unum, imagine unum, asseritur.